

Posudek školitele na diplomovou práci Bc. Magdalény VOLFOVÉ ŽÁKOVÉ *Reflexe vztahu armády a civilního obyvatelstva na příkladu vojenské posádky Holýšov*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2022. 87 s. + přílohy.

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.

Záměrem předkládané diplomové práce je analýza a interpretace reflexe každodenního vzájemného soužití armády a civilního obyvatelstva v 80. a 90. letech minulého století na příkladu konkrétního města s dlouholetou tradicí přítomnosti vojenské posádky, jejíž útvary patřily před rokem 1989 mezi tzv. prvosledové. Autorka v tomto případě vychází z komparace pamětnických reflexí různorodých profesních a sociálních skupin (tj. vojáci z povolání a civilní zaměstnanci armády vs. představitelé místní samosprávy a „obyčejní lidé“ z řad obyvatel města) s dalšími dostupnými prameny (archivní prameny a dobový regionální tisk).

Diplomová práce představuje zajímavý příspěvek k regionální mikrohistorii civilně-militárních vztahů na pozadí významných společenských změn (přechod od autoritativního státního socialismu k liberální demokracii). Bohužel, obdobně jako v dalších závěrečných pracích předložených k obhajobě v poslední době, sehrála i v tomto případě významnou a negativní roli koronavirová pandemie, která se podepsala zejména na fázi sběru dat (heuristika archivních pramenů a natáčení orálně-historických rozhovorů).

Zvolenou strukturu práce lze považovat za logickou a správnou. Po úvodu, v němž autorka seznamuje čtenáře a čtenářky s osobními motivacemi pro výběr výzkumného tématu, následuje obsáhlá metodologická část, která postihuje všechny podstatné aspekty výzkumu. Další kapitolou je historický kontext, v němž je hlavní pozornost věnována charakteristickým rysům vzájemné interakce mezi armádou a společností před rokem 1989 (armáda jako jedna z klíčových opor komunistického systému a nástroj ideologického působení) a také historii vojenské posádky města Holýšov s důrazem na období druhé světové války, kdy se město poprvé dostává do významnějšího (a trvalého) kontaktu s armádou. Následuje rozsáhlá empirická část, která je členěna do analytických subkapitol podle nejrozšířenějších stereotypů o armádě před rokem 1989.

V metodologické části je kladen velký důraz na popis jednotlivých typů použitých pramenů, ale i okolností jejich získání. Autorka se v tomto případě vydala cestou komparace materiálů civilní a vojenské provenience, přičemž v případě armády narazila na mnohé (pro militární prostředí) „typické“ problémy s jejich zpřístupněním (od protipandemických opatření přes nedochované či poškozené archiválie až po zákonné překážky ve formě zákonných lhůt pro zveřejnění utajovaných skutečností).

Právě nedostatek pramenů v gesci Správního archivu AČR (vzhledem k pandemické situace předem těžko odhadnutelný či ověřitelný) se pak bohužel negativně promítl do empirické části, kde byla autorka mnohdy odkázána pouze na pamětnické reflexe bez dalších zdrojů pro komparaci, což na mnoho místech vedlo ke zkreslení při pozdější interpretaci. Stejně tak negativně pandemii ovlivnila možnost realizace orálně-historických rozhovorů. Autorka byla v tomto případě odkázána především na okruh svých známých či jejich doporučení. Konečný vzorek 13 respondentů (z toho 5 žen) je tak vzhledem ke ztíženým podmínkám úctyhodný (překvapivé je, že autorce se podařilo získat více rozhovorů s bývalými příslušníky armády než s civilisty). Orálně-historické aspekty výzkumu včetně badatelské reflexivity jsou pak pojednány adekvátním způsobem.

V empirické části se autorka na příkladu Holýšova postupně pokouší dekonstruovat dobově podmíněné a společensky sdílené stereotypy o armádě jako instituci (tj. snadnější přístup k bytovému fondu, nepopularita ozbrojených složek, negativní postoj žen vůči vojákům, fenomén tzv. důstojnických paniček, akce Z, kulturně-sportovní aktivity aj.). Autorčiny závěry hovoří v tomto případě spíše ve prospěch vzájemné symbiózy, čímž diplomantka víceméně potvrzuje výsledky dalších obdobně orientovaných výzkumů, které alteritu ozbrojených složek zpravidla dávají do souvislosti s nedostatečným přímým kontaktem civilního sektoru s armádou. Za zajímavé lze považovat pasáže, v nichž je do duality režimem protěžovaných příslušníků armády a řadového civilního obyvatelstva vnesen třetí prvek ideologicky důležité dělnické třídy v podobě zaměstnanců místní továrny LIAZ. Obecně lze konstatovat, že diplomantka se velmi obstojně vyrovnává s analýzou narativů, bohužel v interpretační rovině je podle mého názoru k aktérské reflexi až příliš shovívavá ba mnohdy téměř nekritická, přičemž tato „naivita“ se v různé míře projevuje napříč všemi tématy (viz např. mimořádné události).

Po formální stránce se jedná o velmi kvalitní práci, kterou na několika místech sráží pouze nevhodně zvolená stylistika (především krkolonná stavba některých vět nebo naopak až přílišná formulační zjednodušení některých poznatků). Ocenit je třeba také obrazovou přílohu, která vhodným způsobem ilustruje různé aspekty zkoumaného tématu civilně-militárních vztahů ve vybrané lokalitě.

I přes některé výše uvedené výhrady podle mého názoru předkládaná diplomová práce splňuje všechny obsahové i formální požadavky kladené na závěrečnou kvalifikační práci magisterského stupně. Diplomantka především prokázala, že je schopna samostatně navrhnout a zrealizovat orálně-historický i archivní výzkum, získaná data zasadit do širšího historického kontextu a pamětnické reflexe pak dále komparovat s dalšími dostupnými prameny. Diplomovou práci kolegyně Magdalény Volfové Žákové proto **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 2 („velmi dobře“).**

V Praze, dne 16. ledna 2022

Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.